

HOTĂRÎREA CURȚII CONSTITUȚIONALE
despre controlul constituționalității legislației
în vigoare privind instanțele judecătorești economice

Nr.5 din 26.01.98

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.14-15/10 din 26.02.1998

* * *

ÎN NUMELE REPUBLICII MOLDOVA
Curtea Constituțională în componența:

Pavel BARBALAT	- președinte
Nicolae CHISEEV	- judecător-raportor
Mihai COTOROBAI	- judecător
Gheorghe SUSARENCO	- judecător
Ion VASILATI	- judecător-raportor

cu participarea Ludmilei Zadorojnîi, grefier, reprezentanților Parlamentului - Victor Cecan, președintele Comisiei juridice, pentru numiri și imunități, Valentin Peremienco, deputat în Parlament, reprezentantului Curții Supreme de Justiție Vera Macinschi, judecător al Curții Supreme de Justiție, călăuzindu-se de art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție și art. 4 alin. (1) lit. a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, a examinat în ședință plenară publică dosarul privind controlul constituționalității Legii nr. 970-XIII din 24 iulie 1996 "Cu privire la instanțele judecătorești economice", Legii nr. 942-XIII din 18 iulie 1996 "Pentru modificarea și completarea Codului de procedură civilă" și Legii nr. 1171-XIII din 30 aprilie 1997 "Pentru modificarea și completarea Legii "Cu privire la instanțele judecătorești economice și a Codului de procedură civilă".

Temei pentru examinarea dosarului a servit sesizarea Curții Supreme de Justiție, depusă conform art. 24 și 25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională.

Prin decizia Curții Constituționale din 6 noiembrie 1997 sesizarea a fost acceptată spre examinare în fond și inclusă în ordinea de zi.

În procesul examinării preliminare a sesizării Curții Supreme de Justiție, Curtea Constituțională a solicitat punctul de vedere al Președintelui Republicii Moldova, Parlamentului, Guvernului, Ministerului Justiției, Procuraturii Generale și Judecătoriei Economice.

Examinînd materialele dosarului, audiind raportul întocmit de judecătorii-raportori și argumentele părților expuse în proces,

Curtea Constituțională
a c o n s t a t a t :

La 24 iulie 1996 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr. 970-XIII "Cu privire la instanțele judecătorești economice", prin care a fost constituit sistemul instanțelor judecătorești economice, care îndeplinesc justiția în procesul soluționării litigiilor apărute în relațiile economice dintre persoanele fizice și juridice în activitatea de întreprinzător. Conform Legii nr. 942-XIII din 18 iulie 1996, Codul de procedură civilă este completat cu capitolul al treizeci și treilea/2 care reglementează competența instanțelor judecătorești economice și procedura de judecare a litigiilor economice (art. 278/6 - 278/66). La 30 aprilie 1997 prin Legea nr. 1171-XIII art. 282 și art. 279 din Codul de procedură civilă sînt modificate în sensul că hotărârile instanțelor judecătorești economice date în prima instanță nu pot fi atacate la Curtea de Apel.

În sesizarea Curții Supreme de Justiție se solicită recunoașterea tuturor legilor sus-menționate neconstituționale din următoarele considerente:

1. Autorizarea Judecătoriei Economice ca instanță judecătorească supremă în sistemul instanțelor judecătorești economice și crearea în

cadrul ei a Colegiilor de apel și de recurs, prin dispozițiile art. 16 alin. (1) și (3) din Legea nr. 970-XIII din 24 iulie 1996, contravin prevederilor art. 115 din Constituție și art. 35 alin. (2) din Legea privind organizarea judecătorească, deoarece legiuitorul a constituit un sistem de judecătorii economice "paralele celor existente constituțional".

2. Conform art. 278/60 și art. 278/61 din Codul de procedură civilă (în redacția Legii nr. 942-XIII din 18 iulie 1996) hotărârile instanțelor judecătorești economice pot fi atacate de două ori cu recurs la Colegiul de recurs al Judecătoriei Economice și la Curtea Supremă de Justiție, evitând Curtea de Apel, fapt ce vine în contradicție cu dispozițiile art. 119 din Constituție.

3. Potrivit Legii nr. 970-XIII din 24 iulie 1996 și Legii nr. 942-XIII din 18 iulie 1996, apelul și recursul în calitate de căi ordinare de atac se judecă de Judecătoria Economică, adică de una și aceeași instanță, ceea ce contravine, se susține în sesizare, principiilor constituționale, conform cărora recursul se judecă de o instanță ierarhic superioară.

4. Legea Supremă nu prevede egalarea cerințelor înaintate față de judecătorii Judecătoriei Economice cu cerințele înaintate față de judecătorii Curții de Apel (se are în vedere vechimea în funcția de judecător de cel puțin 7 ani).

5. Judecătoria Economică este instanța supremă în sistemul instanțelor judecătorești economice, totodată, judecător al acestei instanțe poate fi numită persoana cu vechimea în funcție de judecător de numai 7 ani. Această clauză contravine art. 116 din Constituție, care prevede că judecător al Curții Supreme de Justiție poate fi numită doar persoana cu o vechime în funcția de judecător de cel puțin 15 ani.

6. Judecătoria Economică este abilitată cu dreptul de a sesiza Curtea Constituțională, fapt care nu este în concordanță cu prevederile art. 115 din Constituție.

7. Prevederile art. 278/60 din Codul de procedură civilă (în redacția Legii nr. 942-XIII din 18 iulie 1996), conform cărora Președintele Curții Supreme de Justiție, Procurorul General și Președintele Judecătoriei Economice pot ataca cu recurs la Curtea Supremă de Justiție hotărârile irevocabile date de Judecătoria Economică contravin principiilor constituționale privind independența, imparțialitatea și inamovibilitatea judecătorilor.

Examinând sesizarea Curții Supreme de Justiție, precum și concordanța textelor legale, a căror constituționalitate a fost contestată, cu dispozițiile Constituției, Curtea Constituțională reține următoarele:

noțiunea "autoritatea judecătorească", folosită în Constituția Republicii Moldova, nu este altceva decât o expresie concisă a doctrinei politico-juridice, care derivă din conceptul separației puterilor în statul de drept și care determină locul organelor de justiție în stat.

Sistemul instanțelor judecătorești constituie baza autorității judecătorești, consfințite ca atare prin Constituție și legislația în vigoare, abilitate cu dreptul de a judeca procese civile, penale și administrative în limita competențelor conferite de lege.

Potrivit prevederilor art. 114 și 115 din Constituție, este interzisă înființarea de instanțe extraordinare și justiția se înfăptuiește în numele legii doar prin Curtea Supremă de Justiție, prin Curtea de Apel, prin tribunale și judecătorii. Totodată, art. 115 alin. (2) din Constituție prevede că pentru anumite categorii de cauze pot funcționa, potrivit legii, judecătorii specializate. Înființarea și funcționarea judecătoriilor specializate sînt prevăzute în Legea privind organizarea judecătorească nr. 514-XIII din 6 iulie 1995. În art. 15 alin. (2) din Legea menționată este stipulat expres că pentru anumite categorii de cauze pot funcționa, conform legii, instanțe judecătorești economice, militare etc.

Din cele arătate reiese că Legea Supremă a lăsat pe seama legii organice organizarea, competența și procedura examinării cauzelor de către instanțele specializate.

Potrivit Legii nr. 970-XIII din 24 iulie 1996, instanțele judecătorești economice, ca parte componentă a sistemului judecătoresc, sînt constituite de către Parlament în baza Constituției și Legii privind organizarea judecătorească. Sistemul instanțelor judecătorești economice include judecătoriile economice de circumscripție, Judecătoria Economică și Curtea Supremă de Justiție, în cazurile soluționării litigiilor economice conform legii, care înfăptuiesc justiția în procesul rezolvării litigiilor apărute în relațiile economice ale persoanelor fizice și juridice. Prin urmare, critica formulată în sesizare, potrivit căreia constituirea instanțelor judecătorești economice contravine art. 115 din Constituție, este nefondată.

Curtea Supremă de Justiție argumentează neconstituționalitatea legilor cu privire la instanțele judecătorești economice și prin faptul că în cadrul Judecătoriei Economice funcționează Colegiul de apel și Colegiul de recurs, precum și prin faptul că hotărârile judecătoriilor economice pot fi atacate la Curtea Supremă de Justiție, evitîndu-se Curtea de Apel.

Argumentele de neconstituționalitate menționate mai sus de asemenea nu pot fi reținute. Or, art. 115 alin. (2) din Constituție permite Parlamentului să constituie, pentru anumite categorii de cauze, judecătoria, care organizatoric, prin competența lor și modul de atacare a hotărîrilor, se deosebesc de instanțele judecătorești de jurisdicție generală.

Astfel, spre deosebire de judecătoriile raionale, de sector, municipale, de tribunale și de Curtea de Apel, care judecă în prima instanță plîngerile împotriva actelor organelor administrației publice respective și ale persoanelor cu funcții de răspundere ale acestora (art. 26, 28/1, 28/2 Cod de procedură civilă), care lezează drepturile cetățenilor, judecătoriile economice judecă litigiile economice ce au drept obiect recunoașterea nulității actelor organelor administrației publice și ale altor organe, care nu au caracter normativ și care lezează drepturile sau interesele legitime ale vreunei organizații sau cetățean.

Este de menționat că prevederile art. 41 alin. (1) din Legea privind organizarea judecătorească de asemenea consfințesc excepțiile dispozițiilor din legile privind instanțele judecătorești specializate, inclusiv judecătoriile economice.

Referirea în sesizare la art. 35 alin. (2) din Legea privind organizarea judecătorească, care stipulează că circumscripția Curții de Apel cuprinde și judecătoriile specializate, inclusiv judecătoriile economice, este neîntemeiată. Prin Legea nr. 1171-XIII din 30 aprilie 1997, punctele 2) și 3) ale art. 28/2 din Codul de procedură civilă sînt modificate în așa fel încît Curtea de Apel ca instanță de apel și de recurs judecă apelurile și recursurile declarate împotriva hotărîrilor pronunțate de tribunale și judecătoriile militare. Întrucît Legea nr. 1171-XIII a fost adoptată la 30 aprilie 1997, iar Legea privind organizarea judecătorească - anterior - la 6 iulie 1995, este evident că acționează norma stabilită prin legea adoptată ulterior. Prin urmare, circumscripția Curții de Apel nu cuprinde judecătoriile economice.

În conformitate cu art. 22 din Legea nr. 970-XIII din 24 iulie 1996, judecător în Judecătoria Economică poate fi numit doar persoana care are o vechime în funcția de judecător de cel puțin 7 ani. Această clauză legală de asemenea este contestată în sesizare pe motiv că Legea nr. 970-XIII prevede cerințe inferioare impuse judecătorilor din instanțele judecătorești economice față de cerințele stipulate în Constituție. Este necesar de remarcat că Legea Supremă în general nu cunoaște noțiunile "judecătorie economică", "judecător în instanțele judecătorești economice", "judecătorie economică de circumscripție". Judecătoriile economice, ca instanțe specializate, potrivit art. 115 alin. (2) din Constituție, urmau să fie consfințite prin lege. Deci, logic, Constituția nu prevede cerințe suplimentare impuse judecătorilor din instanțele judecătorești economice. Prin urmare, argumentele de neconstituționalitate formulate în sesizare la acest capitol sînt neîntemeiate.

În sesizare Curtea Supremă de Justiție susține, de asemenea, că abilitarea Judecătoriei Economice cu dreptul de a sesiza Curtea Constituțională contravine prevederilor art. 115 din Constituție. Însă nici art. 115, nici oricare alt articol din Constituție nu prevăd subiecții cu dreptul de sesizare a Curții Constituționale. Potrivit art. 135 alin. (2) din Constituție subiecții abilitați cu dreptul de a sesiza Curtea Constituțională se prevăd de Legea cu privire la Curtea Constituțională. Dreptul Judecătoriei Economice, precum și al altor subiecți de a sesiza Curtea Constituțională este prevăzut de art. 25 lit. e) din Legea cu privire la Curtea Constituțională. Deci, Legea Supremă permite legiuitorului să abiliteze cu dreptul de a sesiza unica autoritate de jurisdicție constituțională din țară nu numai Judecătoria Economică și alte autorități statale, dar și cetățenii republicii. Având în vedere aceste considerente, abilitarea Judecătoriei Economice cu dreptul de a sesiza Curtea Constituțională nu contravine Constituției.

Nu poate fi acceptat nici argumentul din sesizare referitor la art. 278/60 din Codul de procedură civilă că abilitarea Președintelui Curții Supreme de Justiție, Procurorului General și a Președintelui Judecătoriei Economice cu dreptul de a ataca cu recurs la Curtea Supremă de Justiție hotărârile irevocabile date de Judecătoria Economică contravine principiilor constituționale privind independența, imparțialitatea și inamovibilitatea judecătorilor.

Dispozițiile art. 119 din Constituție prevăd expres că părțile interesate și organele de stat competente pot exercita, în condițiile legii, căile de atac împotriva hotărârilor judecătorești. Curtea Constituțională consideră că textul articolului nominalizat instituie un drept fundamental, care trebuie să guverneze activitatea de înlăptuire a justiției. Deși, Constituția abilitază părțile interesate și organele de stat competente cu dreptul de a exercita, în condițiile legii, căile de atac asupra hotărârilor judecătorești, nu se poate afirma că acest drept contravine principiilor privind independența, imparțialitatea și inamovibilitatea judecătorilor.

Președintele Curții Supreme de Justiție și Președintele Judecătoriei Economice sînt abilitați cu dreptul de a ataca hotărâri judecătorești doar prin art. 278/60 din Codul de procedură civilă. Acest drept însă se referă numai la hotărârile irevocabile, date de o judecatorie de jurisdicție specială. În afară de aceasta, dreptul de a ataca în condițiile legii o hotărâre judecătorească nu înseamnă imixtiune în activitatea instanțelor judecătorești, ci este un drept fundamental de guvernare a activității justiției în statul de drept.

Din legile nominalizate, a căror constituționalitate în sesizare este contestată, rezultă că instanțele judecătorești economice sînt constituite ca parte componentă a sistemului judecătoresc de către Parlament în baza Constituției și Legii privind organizarea judecătorească cu sarcina de a asigura:

a) apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice și juridice în activitatea de întreprinzător și în alte relații cu caracter economic;

b) aplicarea corectă și uniformă a legislației în domeniul economic.

Instanțele judecătorești economice își desfășoară activitatea în conformitate cu Constituția, Legea privind organizarea judecătorească, Codul civil, Codul de procedură civilă și cu alte acte normative. Principiile fundamentale în baza cărora activează judecătoriile economice sînt: respectarea strictă și consecventă a legislației, independența judecătorilor, accesul liber la justiție, egalitatea participanților la proces în fața legii, contradictorialitatea și publicitatea dezbaterilor judiciare.

Având în vedere considerentele expuse, în baza art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, art. 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 62 din Codul jurisdicției constituționale,

Curtea Constituțională

H O T Ă R Ă Ș T E:

1. Declară constituționale:

- Legea nr. 942-XIII din 18 iulie 1996 "Pentru modificarea și

completarea Codului de procedură civilă";

- Legea nr. 970-XIII din 24 iulie 1996 "Cu privire la instanțele judecătorești economice";

- Legea nr. 1171-XIII din 30 aprilie 1997 "Pentru modificarea și completarea Legii cu privire la instanțele judecătorești economice și a Codului de procedură civilă".

2. Prezenta Hotărîre este definitivă, nu poate fi atacată, intră în vigoare la data adoptării și se publică în "Monitorul Oficial al Republicii Moldova".

PREȘEDINTELE
CURȚII CONSTITUȚIONALE

Pavel BARBALAT

Chișinău, 26 ianuarie 1998.
Nr. 5.